

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Lain tavoitteena on parantaa työllisyyttä sekä kaikin keinoin lisätä edistää työn kysyntää. Lisäksi tavoitteena on yhteistyön edistäminen ja elinvoiman vahvistaminen. Kannustavan rahoitusmallin ottaminen käyttöön yhtenä toimenpiteenä tavoitteisiin pääsemiseksi on kannatettava asia.

Työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtäminen uusille työllisydenhoitoalueille tuo sekä ennen siirtymistä että sen jälkeen paljon työtä molemmille organisaatioille, joka asettaa haasteita tavoitteiden saavuttamisessa seuraavina vuosina.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

Keskeiset ehdotukset sisältävät esityksen työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämisvastuun siirtämisestä pääosin kunnille. Joitakin palveluita ehdotetaan siirrettäväksi Maahanmuuttovirastolle sekä Keha-keskukselle.

Työvoimapalveluiden siirtäminen ja paloittelu eri toimintojen osalta pirstaloi työllisyyspalveluiden kokonaisuuden hallitsemista, jolloin toimivien yhteistyörakenteiden haasteisiin on varauduttava.

Kunnille tuleva järjestämisvastuu työllisyydenhoitopalveluista liitettynä kunnan rahoitusvastuun laajentumiseen voinee tukea kuntia yhä aktiivisempaan otteeseen työllisyyden hoitamisessa, kunhan rahoitusmallin toimivuus varmistetaan.

Järjestämisvastuun toteuttamistavassa on hyvä kuitenkin huomioida moninaiset asiakkaat ja asiakaslähtöisten palvelujen yhtäläinen turvaaminen kaikille asiakkaille, niin henkilö- kuin yritysasiakkaille.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

Työvoimapalveluiden järjestäminen olisi kuntien vastuulla. Kunnan työvoiman määrän ollessa 20 000 voisi kunta järjestää työvoimapalvelut itsenäisesti. Kuntien, joiden työvoiman määrä on alle 20 000 tulisi sopia tehtävien hoitamisesta yhteistyössä järjestämialueena. Tässä on pystyttävä varmistamaan se, että näille alueille saadaan muodostettua toimivat yhteistoiminta-alueet, joissa pystytään hoitamaan asiakkaiden kannalta olennaiset asiat yhdenmukaisesti ja tasapuolisesti.

Työntekijöiden työhyvinvointi ja heidän osaamisestaan huolehtiminen nousee entistä tärkeämmäksi. Vaarana on, että pienemmillä alueilla jäävät kaikki työvoimapalvelut yhden tai muutamien työntekijöiden vastattavaksi. Resurssien turvaaminen ja niiden kohdentuminen alueella oikein ja tasapuolisesti on turvattava.

Työvoimapalveluiden ohjaus, valvonta ja toimivuuden varmistaminen sekä seuranta kuuluisivat valtiolle jääviin tehtäviin. On hyvä, että ulkopuolinen taho seuraa työllisyyspalveluita ja niiden onnistumista sekä asettaa valtakunnalliset vuosittaiset tavoitteet.

Työllisyyden edistämisen valtakunnallisen neuvottelukunnan tavoitteet, roolit ja toimeksianto tulee olla selkeät ja yhteistyössä työllisyyspalveluiden järjestämisestä vastaavan tahon kanssa myös määritelty, että toimeenpaneva taho on tietoinen tuloksellisuuden seurannasta.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

Uudistuksen toimeenpanovaihe on pitkä. Yhteistoimintaneuvottelut ovat mittavat ja laajat, jolla on iso merkitys henkilöstön jaksamiselle ja työhyvinvoinnille.

Yhteistoimintaneuvotteluiden tulisi olla huomattavasti lyhyemmät, jotta voidaan keskittyä perustehtävien hoitamiseen. Tällä turvataan siirtymiseen saakka virastojen laadukas toimintakyky ja henkilöstön osaamiseen ylläpito pystytään varmistamaan.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille**
- **mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille**
- **työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)**
- **palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys**

Työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtäminen kunnille antaa mahdollisuuden toteuttaa työllisyyspalveluita tiiviimmin kunnan/kuntien/työllisyysalueen omassa työllisyyden ekosysteemissä. Tämä voi antaa hyvän mahdollisuuden työttömyyden vähentämiseen ja työllisyysasteen nostamiseen, kun siirrytään yhteiseen hallintomalliin ja saadaan yhdistettyä sekä valtion että kuntien henkilöstöä puhaltamaan yhteen hiileen.

Riskin järjestämisvastuun siirtämisestä kunnille voi muodostaa se, kuinka järjestämisalue muodostuu jos työvoimapohjan määrä alenee merkittävästi esitetystä ehdotuksesta.

Työllisyyden hoitamiseksi kuntien yhteistoiminta-alueen tulisi olla ehyt kokonaisuus, joka huomioi asiakasnäkökulman (sekä henkilö- että yritysasiakkaat) monitahoisesti. Saadaanko yhtenäinen näkemys esim. elinvoiman kasvattamiseksi koko alueella vai lähtevätkö kunnat kilpailemaan elinvoiman kasvattamisesta yhä edelleen omalla alueellaan. Työllisyyden hoidon yhteistoiminta-alue voi olla myös erilainen kuin hyvinvointialue, johon kunta kuuluu, ja tämä voi asettaa haasteita toiminnalle.

Isona riskinä nähdään se, että mikäli ehdotetun työvoiman määrä pienenee, ja kunta saa vastuun toimia työllisyyden hoitamisesta pienemmällä työvoimamäärällä, niin kuinka saadaan hoidettua kaikki työllisyyspalveluiden tehtävät. Riskinä voi olla, ettei saada riittävästi osaavaa työvoimaa toteuttamaan kaikkia työllisyyspalveluiden lakisääteisiä tehtäviä.

Yrityspalveluiden kokonaisuus on esityksessä melko pintapuolinen eikä sitä ole säädetty riittävän tarkasti. Yrityspalveluita tulee tarjota yrityksen toiminta-alueelta ja etenkin laajemmalla alueella toimiville yrityksille voi tulla ongelmia työvoimaviranomaisten toiminta-alueiden ollessa rajattuja.

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **valtakunnalliset tavoitteet**
- **työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät**
- **alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut**

Valtakunnalliset tavoitteet ovat laajoja. Tavoitteiden seuraamisessa ja niille asetetuissa mittareissa olisi hyvä huomioida alueiden erilaisuus.

Työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunnan tehtävään kuuluva työllisyyden tukeminen tuo lisää tarvittavaa taustatukea, jolloin tämä elin palvelisi hyvin kokonaisuutta ja välittäisi näin koko valtakunnallista tietoa alueille, alueellisten työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskusteluissa.

Alueellisen työllisyyden edistämisen yhteistyöverkostojen kokoonpano on hyvä rakentaa siten, että niihin pystyvät osallistumaan myös päättäjät, jolloin tietoa alueen työllisyyden hoitamisen vaikuttavuudesta ja sen kehittämisestä pystytään tarkastelemaan.

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

Esitys vastaa pääosin toukokuun alusta käynnistynyttä uutta palvelumallia, joka on tuonut kaavamaisuudellaan joidenkin asiakasryhmien/asiakastilanteiden hoitamiseen käytännön haasteita. Yksilöllinen joustavuus olisi tarpeen.

Rahoitusmallin kannustavuus ohjaa työllisyyden suuntaan, mikä on hyvä. On hyvä pohtia myös miten varmistetaan eri palvelujen saatavuus, jos ne nähdään kuluina ilman kannustusvaikutusta. Jääkö osa palveluista jatkossa toteuttamatta?

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

Työnhakuvelvollisuus voidaan jättää tietyin perustein asettamatta kuten esimerkiksi tilanteessa, jossa arvioidaan työnhakijalla olevan monialaisen tuen tarvetta. Jatkossa monialaiseen yhteispalveluun voi päästä ilman aikamääreitä. Kuitenkin työnhakuvelvoitteen asettamatta jättämisessä viitataan edelleen aikamääreisiin, mikä vaikuttaa ristiriitaiselta.

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

Jatkossa valmennuspalvelut ja koulutuskokeilut joustavat yksilöllisen palvelutarpeen mukaisesti, mutta vastaavasti työkokeilun enimmäismäärää rajataan, mikä voi vaikuttaa heikossa työmarkkina- asemassa olevien palvelupolkuun (kuten ammattikouluttautumattomat nuoret tai maahanmuuttajat). Työvoimaviranomaisen on huolehdittava vakuutusturvasta – hankkiiko jokainen alue jatkossa vakuutukset itse?

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

Palkkatukea ei saisi enää myöntää kunnille vaan näitä kustannuksia korvattaisiin osin yleisessä rahoitusmallissa valtionosuusrahoituksen kautta. Merkittävä osa palkkatuetusta työstä on tapahtunut kunnissa ja tämä on tarjonnut hyviä työmahdollisuuksia työnhakijoille. Riittääkö esityksessä oleva kokonaisrahoitusmalli turvaamaan vastaavat työllistämismahdollisuudet myös jatkossa?

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

Yritystoimintaan liittymätön tulo voi nykyisin estää starttirahan saamisen kokonaan, jatkossa tällainen tulo ei vaikuta starttirahan saamiseen mikä on hyvä asia.

Jos työllisyys- ja elinkeinotoimijat (elinkeinopalvelut, kunnan palvelut, kehittämissyhtiöt, työvoimaviranomainen jne.) jäävät erillisiksi toimijoiksi, tiedonsiirto ei helpotu nykyisestä ja toivotut hyödyt voivat jäädä saavuttamatta.

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämiselvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

Työvoimaviranomaiset voisivat päättää, käyttävätkö valtion tarjoamaa järjestelmäkokonaisuutta vai muuta itse hankkimaansa asiakastietojärjestelmää. Eri järjestelmien keskinäinen keskustelemattomuus voi lisätä työ-/kirjausmäärää sekä vaikuttaa tiedon kulkua haittaavasti esim. tilanteissa, joissa asiakas muuttaa alueelta toiselle.

Työpaikan täyttymistä varten tarpeelliseksi tiedoiksi on listattuna mm. äidinkieli, kansalaisuus, asevelvollisuuden suorittaminen – ovatko nämä kaikki tarpeellisia tietoja?

Esityksessä tulisi tarkemmin huomioida ja kuvata kuinka tietoa voidaan siirtää eri toimijoiden välillä, jotta tästä saataisiin hyötyjä asiakkaalle ja varmistettaisiin riittävä tietosuoja.

Aluehallintovirasto valvoisi jatkossa palveluiden lainmukaisuutta, hyvä että on edelleen keskitetty taho. Esitys sisältää lisäksi ehdotukset tarvittaviksi tulotietojärjestelmästä annetun lain muutoksiksi, jotta JTYPL työvoimapalveluiden vaikutuksia olisi mahdollista seurata ja arvioida nykyistä paremmin.

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?**
- **kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)**

- **kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus**

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli**
- **eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta**
- **ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta**
- **edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset**

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

Laki palkkaturvalain muuttamisesta;

Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki merityösopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;

Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;

Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-
Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-
Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-
Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

-
Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

Laissa säädettäisiin monialaisesta yhteispalvelusta, jolloin asiakkuus perustuisi tosiasialliseen palvelutarpeeseen, mikä nähdään hyvänä verrattuna nykyiseen palvelutarpeen ja aikamäärän yhdistelmään. Tämä muutos voi johtaa monialaisen palvelun tarpeen kasvuun, millä on vaikutusta paitsi työvoimapalvelujen resursointiin myös kumppaneiden monialaisen palvelun resursointiin.

Nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelun järjestämiseksi työvoimaviranomainen käy keskusteluja toimijoiden kanssa. Nykyinen Ohjaamo-toiminta eri alueilla on käynnistynyt eri yhteistyöpohjille, ja toimijat ovat sitoutuneet toimintaan vaihtelevalla intensiteetillä. Laki jättää liikkumavaraa, joten yhdenmukaisuus voi jäädä edelleen vähäiseksi.

On hyvä huomioida myös se, tyrehtyykö työvoiman liikkuvuus entisestään, kun työvoimaviranomaisalueita tulee reilusti nykyistä useampia ja jokainen alue toimii vahvemmin itsenäisenä.

Nissinen Mikko
Pohjois-Karjalan TE-toimisto